Aan de gemeenteraad

Van	College van B&W
Onderwerp	**Wmo financiën/beheersmaatregelen**
Datum	14 juli 2021
Ons kenmerk	U21.03843

Geachte heer, mevrouw,

Op 12 mei verzonden wij brief U21.02975 over de overschrijdingen op de Wmo in 2020. Hierin gaf het college onder andere aan wat de oorzaken van de toename op de Wmo zijn en dat we voor 2021 in de zomerrapportage ruim 2 miljoen bijramen. Inmiddels is de kadernota verzonden waarin we verwachten 1,67 miljoen (excl. indexaties) bij te ramen in 2022. Zoals wij in onze eerdere brieven aangaven, hebben de oorzaken van de stijgingen te maken met het abonnementstarief, dubbele vergrijzing en langer thuis-Rijksbeleid. Met deze brief informeren we u over drie scenario's over het mogelijke verloop van de uitgaven, over beheersmaatregelen en over de keuzes van het college.

Samenvatting en leeswijzer

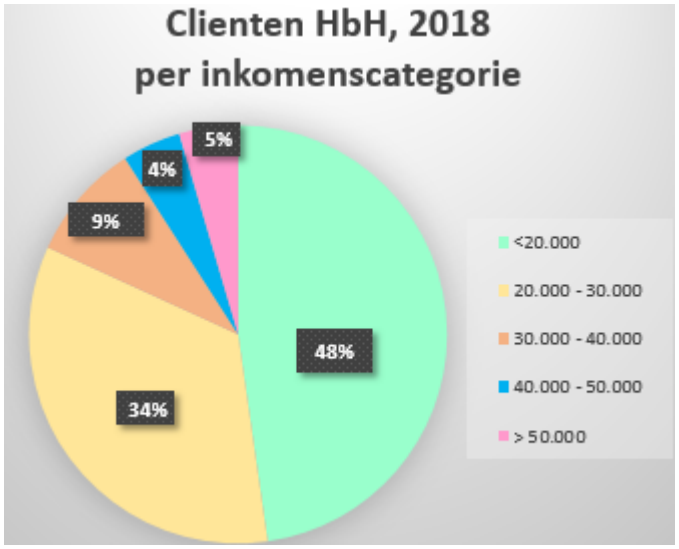
De afgelopen jaren zien we ook in Lansingerland een stijging van het gebruik van maatwerkvoorzieningen Wmo en daarmee ook toenemende kosten. Het college heeft drie scenario's uitgewerkt over het mogelijke verloop van de uitgaven in de komende jaren. Het college kiest om scenario 2 'Het Lansingerlandse groei-scenario' te volgen. In dit scenario doen we een zo reëel mogelijke voorspelling over de groei van de Wmo op basis van de informatie die nu beschikbaar is. De uitgaven op de Wmo verlopen echter grillig en zijn, zeker voor de langere termijn, lastig voorspelbaar. Dit komt onder andere door de grote potentiële doelgroep. We monitoren scherp. Dit kan betekenen dat we na de zomer op basis van de realisatie en nieuwe indicaties, mogelijk onze ramingen alsnog moeten bijstellen. In scenario 1 'het zwarte scenario' lichten we toe wat de mogelijke groei kan zijn op basis van de potentiële doelgroep. Hieruit blijkt ook hoe moeilijk het is om het verloop goed te voorspellen. In scenario 3 gaan we in op de gevolgen van het invoeren van een inkomenstoets. We kiezen ervoor om deze niet in te voeren omdat dit slecht uitvoerbaar is en buiten de juridische kaders gaat. De beheersmaatregelen die we wel willen invoeren zijn het implementeren van een nieuwe handreiking op hulp bij het huishouden en het doen van een moreel appèl op inwoners met een ruimere portemonnee om hun (huishoudelijke) ondersteuning zelf te betalen. In deze brief gaan we als eerste dieper in op deze twee maatregelen. Vervolgens gaan we in op de maatregelen buiten de juridische kaders: inkomenstoetsen en budgetplafonds. Daarna op de invloed van het abonnementstarief en de drie scenario's. Als laatste gaan we in op het besluit van het college.

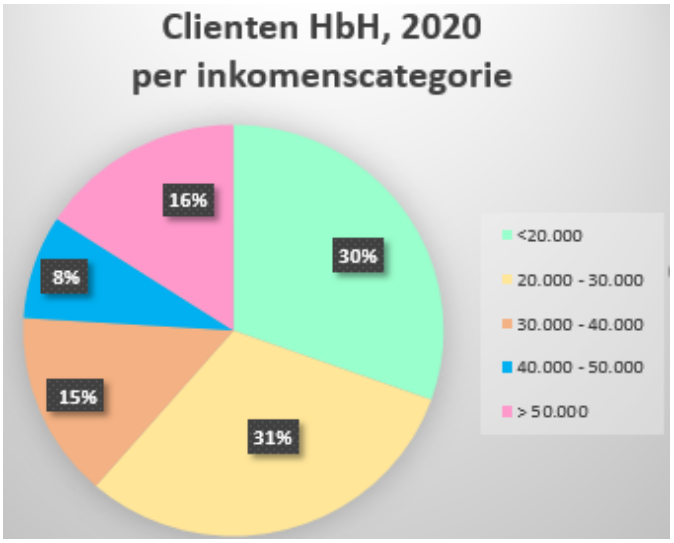
Huidige beheersmaatregelen
Zoals aangegeven in de kadernota implementeert het college per 2022 een nieuwe handreiking voor hulp bij het huishouden waardoor we verwachten dat nieuwe indicaties gemiddeld met 30 minuten omlaag zullen gaan. Dit bespaart circa € 50.000,- in 2022. We brengen niet elke indicatie met 30 minuten omlaag. We richten ons met het nieuwe protocol alleen op nieuwe aanvragen en her-indicaties. Hierbij doen we altijd zorgvuldig onderzoek naar de situatie van de inwoner. Daarnaast willen we het inkomen van de inwoner in dit onderzoek betrekken door een moreel appèl op inwoners te doen die hun (huishoudelijke) ondersteuning zelf kunnen bekostigen. We hebben geen inzage in inkomensgegevens en kunnen niet juridisch afdwingen dat inwoners met voldoende financiële middelen hun ondersteuning zelf bekostigen. Wel willen we inwoners de boodschap geven dat wij hen vragen eigen verantwoordelijkheid te nemen waar mogelijk zodat onze budgetten voor Wmo kunnen worden uitgegeven aan de inwoners die dit op financieel vlak niet kunnen.

Inkomenstoetsen en budgetplafonds
Vanuit de VNG is ook een aantal maatregelen geadviseerd. Deze maatregelen betreffen het invoeren van een budgetplafond en het invoeren van inkomenstoetsen. Deze maatregelen zijn juridisch niet houdbaar. Daarnaast leiden deze maatregelen tot risico's op negatieve maatschappelijke effecten en negatieve effecten op onze organisatie in de uitvoering, zoals meer administratieve druk en demotivatie bij medewerkers omdat we hen vragen te handelen buiten de wet. Daarnaast doen we in Lansingerland zorgvuldig onderzoek naar de hulpvraag van de inwoner waarbij eigen kracht, het netwerk van de inwoner en andere voorliggende oplossingen worden meegenomen. Als is vastgesteld dat een Wmo-voorziening noodzakelijk is, dan is er geen argument om op financiële gronden niet te beschikken. Toch leggen enkele gemeenten de maatregelen van de VNG voor aan hun raad of zijn hier recentelijk mee aan de slag gegaan (Leusden, Krimpen aan de IJssel, Apeldoorn). We volgen deze gemeenten en de jurisprudentie die hier hoogstwaarschijnlijk uit zal volgen.

Effecten abonnementstarief in Lansingerland
De afgelopen tijd zijn vanuit de raad meerdere keren vragen gesteld over wat de effecten van het abonnementstarief zijn op het Wmo-gebruik voor onze gemeente. Zo hebben we vragen beantwoordt over de toename in de Wmo waarin we ingaan op de landelijke monitor abonnementstarief. Ook is motie T2021-031 ingediend over de relatieve druk van het abonnementstarief. Omdat wij zelf geen inkomensgegevens van inwoners met een Wmo-voorziening meer mogen registreren, is het voor ons niet mogelijk om de precieze effecten van het abonnementstarief in onze gemeente te onderzoeken. Wel zijn er voorlopige inkomens-cijfers beschikbaar vanuit het CBS over inwoners uit Lansingerland met een Wmo-voorziening uit 2020. Deze kunnen we vergelijken met cijfers uit 2018, toen het abonnementstarief nog niet van kracht was en er nog een inkomensafhankelijke bijdrage gold. Uit deze cijfers blijkt dat over alle Wmo-cliënten in 2018 36% een inkomen van € 30.000[1] of hoger had. In 2020 was dit 45%. Binnen deze groep had in 2018 17% een inkomen van € 50.000 of hoger. In 2020 was dit 24%. Wanneer we inzoomen op hulp bij het huishouden zien we nog hogere stijgingen. In 2018 had 18% een inkomen van € 30.000 of hoger, waarvan 5% een inkomen van € 50.000 of hoger. In 2020 had 39% een inkomen van € 30.000 of hoger, waarvan 16% een inkomen van € 50.000 of hoger. We kunnen uit de vergelijking concluderen dat sinds het abonnementstarief meer inwoners met een ruimere portemonnee gebruik zijn gaan maken van de Wmo en dan voornamelijk van hulp bij het huishouden. Voor een uitgebreider beeld van de cijfers en verschillende voorzieningen, zie bijlage 1.

[1] **Krimpen hanteert als inkomensgrens voor huishoudelijke ondersteuning 150% van het sociaal minimum. Dit komt neer op een jaarinkomen van circa € 30.000.**

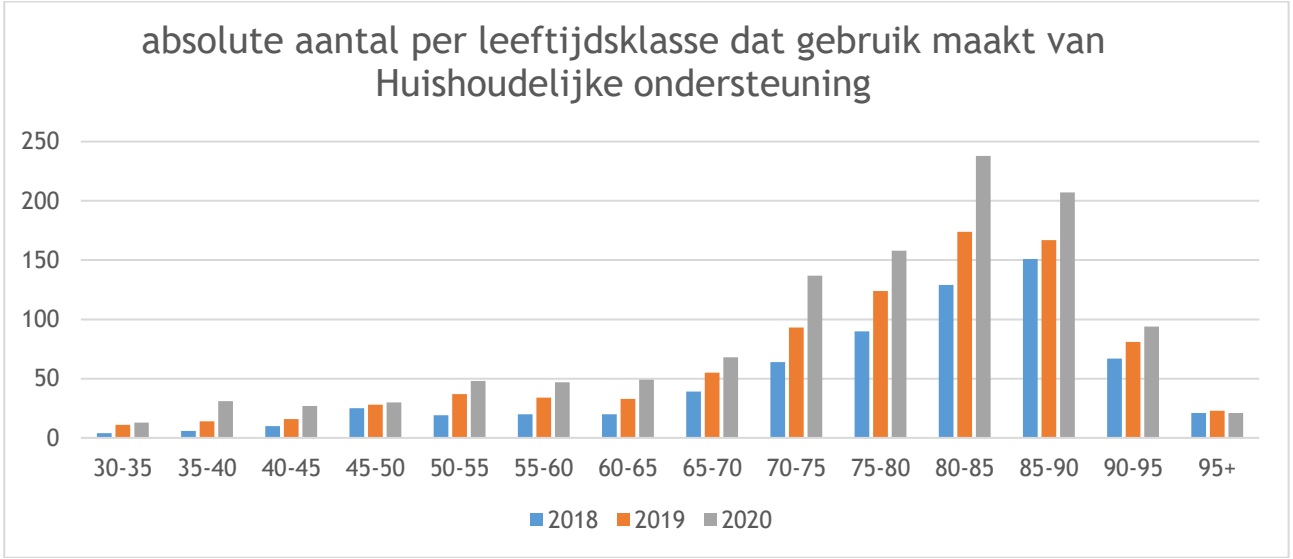

Scenario's

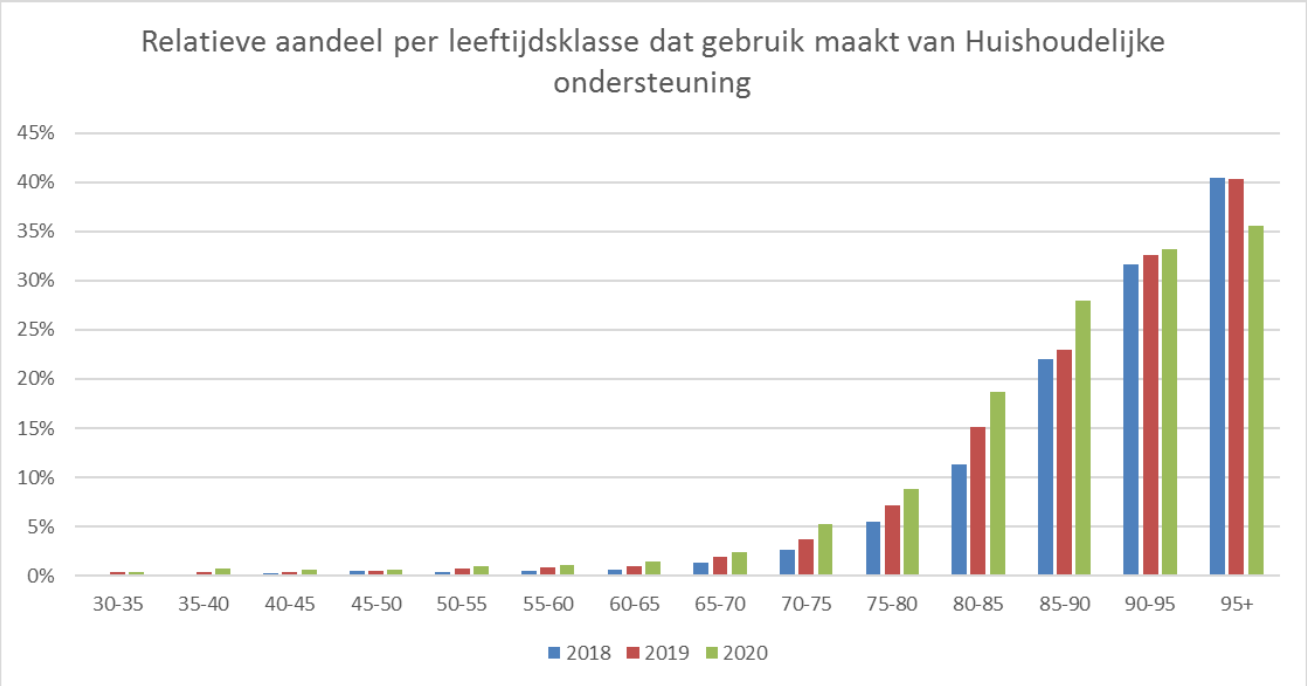
We behandelen drie scenario's om inzicht te geven in het mogelijke verdere verloop van de kosten. Als eerste het zwarte scenario, als tweede het Lansingerlandse groeiscenario en als derde het scenario waarbij we wel een inkomenstoets zouden implementeren.

1. **Het zwarte scenario**

In dit scenario gaan we ervan uit dat het abonnementstarief ongewijzigd blijft. Dit betekent dat inwoners met een Wmo-voorziening, ongeacht hun inkomen of het aantal voorzieningen waar zij gebruik van maken, maximaal € 19,- per maand betalen voor deze voorziening(en). Het inschatten van de potentiële doelgroep die gebruik kan maken van de Wmo is onzeker omdat het een diverse groep betreft. De VNG hanteert het aantal 65plussers hierbij als belangrijkste voorspeller. Om deze reden kiezen wij ervoor om in dit scenario ook met leeftijden te rekenen, maar in tegenstelling tot de VNG kijken wij gedetailleerder door te kijken naar alle leeftijdscategorieën en het Wmo-gebruik binnen deze categorie. Daarnaast betrekken we de groei van het aantal inwoners in Lansingerland in verschillende leeftijdscategorieën op basis van onze eigen bevolkingsprognoses. Als we hieronder kijken naar hulp bij het huishouden zien we zien we dat de absolute aantallen in 2020 harder stijgen dan in 2019 en 2018. Daarnaast zien we vooral hardere stijgingen vanaf 70+.

Wanneer we hieronder kijken naar het relatieve aandeel per leeftijdsklasse zien we ook een jaarlijkse stijging. Hierbij is reeds rekening gehouden met de groei van het aantal inwoners. Elk jaar maken meer inwoners uit een bepaalde leeftijdscategorie gebruik van hulp bij het huishouden (met uitzondering van 95plus, maar dat komt doordat het absolute aantal inwoners laag is). In 2020 maakte circa 19% van de inwoners tussen 80 en 85 jaar gebruik en bij 85jarigen en ouder ligt dit percentage nog hoger (oplopend tot ruim 35%).

Hieruit concluderen we het volgende: Het aantal inwoners van Lansingerland per leeftijdscategorie groeit, terwijl tegelijkertijd de afgelopen jaren meer mensen (in absolute en relatieve zin) binnen elke leeftijds-categorie gebruik maakt van hulp bij het huishouden. Wanneer dezelfde groei door blijft zetten en dit doorrekenen met onze bevolkingsprognoses, betekent dit meer dan een verdubbeling in het aantal gebruikers in 2025. Onduidelijk is hoe realistisch een dergelijk scenario is. Met de huidige informatie is het lastig te voorspellen hoeveel inwoners daadwerkelijk een beroep gaan doen op de Wmo en welke jaarlijkse groei daarbij past. Het blijft mogelijk dat niet alle voorspelde inwoners dit aanvragen, bijvoorbeeld omdat een deel de voorkeur geeft aan particuliere hulp, mantelzorgers heeft, of dit op een andere manier zelf oplost. Wel kunnen we hieruit concluderen dat de potentiële groei aanzienlijk is en kostenstijgingen tot in de miljoenen kan betekenen, wat nog fors boven de nu gehanteerde groeicijfers in de begroting 2021 en kadernota 2022 ligt.

2. **Het Lansingerlandse groeiscenario: Een scenario op basis van actuele prognoses, groei van gebruik en gebruik onder leeftijdsgroepen in Lansingerland**

Ook in dit scenario kijken we naar de verwachte bevolkingsgroei in verschillende leeftijdscategorieën en het huidige gebruik onder deze leeftijdscategorieën. Het verschil met voorgaande scenario is dat we de toename hierin baseren het groeiscenario van de VNG maar hierbij wel rekenen met onze eigen cijfers. Het college hanteert als basis de meest actuele prognoses van het lopende jaar, waarbij op basis van zowel het groeiscenario van de VNG, eigen inzichten omtrent lopende indicaties, in- en uitstroom van cliënten en actuele realisatiecijfers een doorkijk wordt gemaakt voor de nabije jaren. Eerder maakten wij gebruik van de voorspelling van de VNG en namen we het percentage wat zij verwachtten aan groei over (7%).

Wij verwachten met onze eigen cijfers en methoden een accuratere inschatting te kunnen maken. Echter, het verloop blijft grillig en we hebben weinig vergelijkingsjaren. We blijven scherp monitoren en kunnen niet garanderen dat we niet later in het jaar opnieuw moeten bijramen. Tot nu toe hebben we in de ZR de Wmo met ruim 2 miljoen opgehoogd en in de kadernota met 1,67 miljoen (excl. indexaties). We gebruiken de zomer om een zo'n accuraat mogelijke begroting Wmo –maatwerkvoorzieningen te maken voor 2022. Als dit afwijkt van de cijfers in de kadernota dan informeert het college u hierover.

3. Het scenario buiten de juridische kaders

In dit scenario maken we een inschatting van wat er zou gebeuren als we wel een inkomenstoets invoeren. Wanneer we de grens trekken op 150% van het sociaal minimum (een inkomen van ongeveer 30.000 euro per jaar) en direct stoppen met de zorg bij alle inwoners met een inkomen boven deze grens, dan betekent dit dat ongeveer 45% van de inwoners buiten de Wmo zal vallen. Als we de grens trekken naar € 50.000 dan betekent dit dat ongeveer 24% buiten de Wmo zal vallen. Dit betekent niet dat de kosten ook met 24% verminderen. Dit komt doordat we zelf niet weten welke inwoners in welke groep valt en welke hulp-middelen of hoeveel uren deze inwoners aan zorg ontvangen, omdat we geen inkomensgegevens mogen registreren. Daarnaast is het niet reëel om per direct met ondersteuning te stoppen en zou dit met name nieuwe instroom beperken.

Ondanks dat het niet reëel is per direct met ondersteuning te stoppen, doen we hierbij toch een rekenvoorbeeld:
Als we kijken naar hulp bij het huishouden dan betalen we nu gemiddeld € 4000,- euro per cliënt per jaar. In de tweede helft van 2020 hadden 1187 inwoners een indicatie hulp bij het huishouden. Op basis van de voorlopige CBS-cijfers van 2020 heeft 39% van deze groep een inkomen van € 30.000 of hoger. Mochten we hier de grens trekken en per direct stoppen met hulp bij het huishouden uit deze groep, dan betekent dit dus een besparing van ongeveer € 1.85 miljoen. Wanneer we de grens trekken bij inwoners met een inkomen van € 50.000 per jaar dan betekent dit een besparing van circa € 760.000 per jaar.

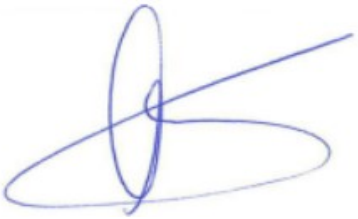
Besluit college

Het college heeft besloten te kiezen voor scenario 2: Het Lansingerlandse groeiscenario. Zoals helder wordt uit scenario 1 is een hogere kostenstijging mogelijk. Echter, het is ook van belang dat we niet aan de voorkant te hoog opplussen terwijl we niet zeker weten of dit nodig is. We monitoren het verloop van de kosten zorgvuldig en informeren u hierover met de P&C-producten, of eerder als dat nodig blijkt. Een inkomenstoets of budgetplafond is juridisch niet toegestaan en momenteel niet uitvoerbaar. Wel volgen we de gemeenten die wel een inkomenstoets hebben ingevoerd of voornemens zijn deze in te voeren op de voet en houden we de ontwikkelingen hierop in de gaten.

Tot slot

Met deze brief hebben wij u uitgebreider geïnformeerd over de verschillende scenario's in de Wmo en de onderliggende keuzes die het college gemaakt heeft. Mocht u de brief willen bespreken, dan kan de agendacommissie deze agenderen voor de commissie Samenleving.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

Lucas Vokurka
Secretaris

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

Bijlage(n):

- Zie hieronder bijlage 1 – inkomensgroepen Wmo-gebruikers

Bijlage 1 – inkomensgroepen Wmo-gebruikers

Exacte aantallen uit deze tabellen kunnen afwijken van eerdere cijfers omdat hier de cijfers vanuit CBS zijn gebruikt. De cijfers uit de tabel van € 30.000 en hoger omvat ook de inkomensgroepen van € 40.000, € 50.000 en hoger. De cijfers uit de tabel van € 40.000 en hoger omvat ook de inkomensgroep van € 50.000 en hoger.

inkomensgroep € 30.000 en hoger	2018 aandeel	2020 aandeel	Procentuele stijging aandeel	2018 absolute aantallen	2020 absolute aantallen	% stijging aantallen
Wmo totaal	36%	45%	+25%	705	1165	+65%
Hulp bij het huishouden	18%	39%	+117%	120	450	+275%
Begeleiding en dagbesteding	46%	55%	+20%	115	240	+109%
Hulpmiddelen, vervoer en woningaanpassingen	36%	41%	+14%	580	765	+32%

inkomensgroep € 40.000 en hoger	2018 aandeel	2020 aandeel	Procentuele stijging aandeel	2018 absolute aantallen	2020 absolute aantallen	% stijging aantallen
Wmo totaal	24%	31%	+29%	475	815	+72%
Hulp bij het huishouden	9%	24%	+167%	60	280	+367%
Begeleiding en dagbesteding	34%	42%	+24%	85	185	+118%
Hulpmiddelen, vervoer en woningaanpassingen	23%	28%	+22%	380	515	+36%

inkomensgroep € 50.000 en hoger	2018 aandeel	2020 aandeel	Procentuele stijging aandeel	2018 absolute aantallen	2020 absolute aantallen	% stijging aantallen
Wmo totaal	17%	24%	+41%	345	615	+78%
Hulp bij het huishouden	5%	16%	+220%	30	185	+517%
Begeleiding en dagbesteding	28%	34%	+21%	70	115	+64%
Hulpmiddelen, vervoer en woningaanpassingen	17%	20%	+18%	275	380	+38%